

Cuberdon

Ellen Verstrepen

Cuberdon

Uitgeverij Houtekiet
Antwerpen/Amsterdam

Kanker is niet fijn

Voorwoord

Iets meer dan een decennium geleden zat ik van achter mijn computer naar Jonas te glimlachen, zij het niet op de vriendelijkste manier. Hij zat wat te stamelen, worstelde zich door het mondeling examen Nederlands. Er was werkelijk geen greintje compassie in mijn hele wezen te bespeuren. Ik ben daar niet trots op, ik was er zelfs op dat moment niet trots op. Ik wist dat het wraak was, in zeer milde vorm. Wraak is lelijk. Al voelde ik me nu ook niet meteen schuldig. Daar waren twee redenen voor.

Jonas had het me een schooljaar lang behoorlijk moeilijk gemaakt. Nu besef ik dat hij dat niet moedwillig heeft gedaan, hij had zich gewoon geplooid naar de ongeschreven regel dat je nieuwe leerkrachten het vuur aan de schenen moet leggen. Eventueel mogen ze daarna worden buitengedragen. Ik had aan het begin van dat schooljaar, mijn eerste schooljaar, de opdracht gekregen het derde en het vierde jaar van het vrij technisch instituut wat Nederlands bij te brengen. Het spreekwoordelijke kalf was bij voorbaat al een moeilijke zwemmer geweest en ik duwde het eigenhandig kopje onder met ondoordachte onliners.

‘We zwijgen,’ had ik gezegd, een van de eerste keren dat ik de klas van de speelplaats naar het leslokaal wilde leiden.

‘Vindt ge dat?’ zei Jonas. ‘Ik hoor toch nog van alles.’

Toen ik hem vroeg of hij wou gaan zitten, antwoordde hij met 'liever niet' en op mijn vraag 'Zou je dat even willen lezen, Jonas?' reageerde hij met 'Merci om het zo vriendelijke te vragen, maar ik doe het liever niet, nogmaals bedankt!'.

De oplopende gemoederen bereikten het hoogtepunt met iets waaraan ik nu nog steeds refereer als het 'Joeng-incident'.

Jonas had namelijk een hardnekkig stopwoord, 'joeng'. Hij sloot er zo goed als elke zin mee af. Ik voerde eerst een bewustwordingscampagne door hem menigmaal vriendelijk te wijzen op zijn stopwoordgebruik maar na enkele weken was ik overgeschakeld op een gedoogbeleid. Dit had gewerkt, tot hij de twijfelachtige aanspreking in mijn richting had gekatapulteerd. Ik had hem vriendelijk gevraagd zijn agenda aan mij te overhandigen zodat ik er eventueel een minpunt voor gedrag in kon noteren.

'Och, joeng,' zei hij, terwijl hij zijn boekentas in dook.

'Noemde jij mij nu "joeng"?'

'Maar neen, joeng!'

'Toch wel!'

Hij keilde zijn agenda door het lokaal en mijn bloed begon te koken. Ik werd voor de eerste keer in mijn carrière kwaad vanuit de buik, een mijlpaal waarvan ik me op dat moment niet bewust was. De hele klas keek naar het schouwspel, ik sluit niet uit dat ze door middel van briefjes die onder de bank werden doorgegeven weddenschappen afsloten.

'Buiten,' probeerde ik zo kalm mogelijk te zeggen.

'Ga zelf buiten, joeng.'

'Onder mijn ogen uit!'

En hij ging, goddank, en liet mij achter in een volledig stille klas. Na een seconde of tien vroeg ik wie de volgende tekst wou lezen, Michiel stak zijn hand op, ongetwijfeld uit medelijden. Ik volgde mijn eigen les niet meer, gebruikte de resterende tijd om op mijn volgende confrontatie met Jonas te anticiperen.

Het waren voorvallen als deze die ervoor zorgden dat ik sommige ochtenden zat te huilen in mijn kom cornflakes, prevelend dat ik hier te moe voor was. Het ontbrak me op dat moment aan een groter referentiekader.

De tweede reden dat ik geen compassie toonde met Jonas die zwoegend zijn mondelinge examen aflegde, was dat enkel hij en zijn, in mijn ogen niet bepaald, onschuldige hand verantwoordelijk waren voor die bepaalde examenvraag. Het was in het geheel mijn schuld niet dat een klasgenoot weggekomen was met een fragment uit *F.C. De Kampioenen*.

‘Mevrouw, ik... Meent ge dit nu? Ik...’

‘Wil je het clipje nogmaals bekijken, Jonas?’ vroeg ik en zonder een antwoord af te wachten drukte ik op play. Het deel *Eerlijkheid* uit Hans Teeuwens *Dat dan weer wel* vulde wederom het lokaal. Met de glimlach van een psychopaat keek en luisterde ik hoe Hans Teeuwen een imaginair kind verwijt dat mama ziek geworden is door diens tekening. Daarna volgde een liedje. *Kanker, kanker, kanker is niet fijn*. Ik stopte het fragment vooraleer er over anale seks met doolie dieren werd gezongen.

‘Ben je na een tweede luisterbeurt in staat uit te leggen welke humortechnieken er werden gebruikt, Jonas?’

‘Ja, mevrouw, ik denk, ik... het is galgenhumor.’

‘En waarom is dat galgenhumor?’

‘Ja, da’s lachen met iets waar niet mee gelachen wordt.’

‘En waarmee mogen we dan niet lachen, Jonas?’

‘Kanker.’

‘Inderdaad.’

Nog geen drie maanden later moest ik die mening stapsgewijs herzien. Ik had een gezwel zo groot als een stuk van twee euro in mijn rechterborst en vroeg me af hoelang ik al in het bezit was van deze tikkende tijdbom. Waarschijnlijk een paar maanden,

van rond de tijd dat Jonas me verzekerde dat kanker niet fijn is en dat er met zo'n zaken niet gelachen diende te worden. Ik onderging een borstsparende operatie, gevolgd door een reeks van zesendertig bestralingen. Er volgden opvolgingsonderzoeken. Eerst om de drie maanden, daarna om de zes en ten slotte om het jaar. Ik heb gelachen en gehuild en geprobeerd met humor en liefde voor het leven dat beest de das om te doen. Dat lukte, meestal, tot het jaar aanbrak dat de hele wereld als verschrikkelijk bestempelt.

2020. Er was ineens iets te zien op de MRI. Niks onrustwekkends, dat bleek toch uit de resultaten van de biopsie, maar toch iets om in het oog te houden. Voor de zekerheid werd er een kleine chip ingeplant om het goed te kunnen opvolgen en werd ik weer met kortere tussenpozen op oncologie verwacht. Ik besloot de handdoek in de ring te zwiepen.

Ze moeten weg, die borsten.

Zal ik u het concept eens uitleggen?

Menigeen zal opperen dat de eindejaarsperiode de warmste van het jaar is. Ik geef ze geen ongelijk, al heb ik het niet echt voor de hoogdagen zelf, maar des te meer voor de dagen ertussen. Op die momenten worden we wat minder geplaagd door de verplichte nummers. De stress omtrent de keuze voor een gâteau of eerder een ijstaart is wat geslonken. We vragen ons niet al te actief af wie net wel of helemaal niet van crème au beurre hield. Er worden geen gekke stoelendansen opgevoerd rond die bombastische eettafel waaraan maar een paar keer per jaar wordt aangeschoven. Geen gedraai rond de stoel die dit jaar leeg zal blijven, geen geschuifel en gewissel omdat papa op de hoek moet zitten om met gestage regelmaat de garage in te duiken, want daar staat de friteuse, en een vers mandje kroketten aan te dragen.

Ik voel de warmte het hardst gonzen in de dagen net na Kerst, wanneer het geschonken parfum al voorzichtig wordt uitgetest, de nieuwe sjaal al wordt omgeslagen en papa zachtjes vloekend zijn nieuwe gadgets installeert. Toch is er nog geen sprake van leegte onder de boom, slingert er hier en daar nog een te geven pakje rond.

Het is tijdens die dagen dat ik meer dan gewoonlijk aanschuif aan de keukentafel van mijn ouders. Zo ook vandaag.

Lou ligt in zijn mand op de scheidingslijn tussen keuken en woonkamer. Papa kijkt tv, of doet in ieder geval alsof, zijn ogen zijn dicht. Het journaal galmt door het huis, in de mate dat ik de bassen in mijn lijf voel trillen, en het overstemt zonder veel moeite het zachte, ritmische gesnurk dat opstijgt vanuit de hoeksalon waar papa heeft postgevat. Mama rommelt in en rond de gootsteen en tussendoor maakt ze mijn mok tot een bodemloos vat.

‘Het kan geen kwaad,’ zegt ze als ze mijn blik vangt die niet geheel overtuigend aanmaant tot matigheid, ‘het is deca.’

Voorlopig wordt het stramien van een gewoon bezoek gevolgd. Tot mama haar keel schraapt, even aarzelt wanneer ze het servies dat we met Kerst gebruikten weer in de bovenste kast wegmoffelt.

‘Het zit er weer bijna op,’ zegt ze en dat is uniek aan deze periode. Zelfs Lou lijkt te weten dat ze het niet over de afwas heeft. Anders zou hij om een koekje staan bedelen.

Ze heeft het ook niet over de feestdagen, niet echt. Ze mijmert over het jaar dat bijna ten einde is. En ik met haar. Terwijl ze het werkblad met een doek schoonwrijft, hebben we het over de rampen die zijn afgewend, de mijlpalen die werden bereikt, de hindernissen die genomen werden. Het jaaroverzicht van een uiterst regionaal gesproken dagblad behandelde al eens een zoveelste bijna-doodervaring van de hond, een stoel die aan de tafel leeg zal blijven, een medisch euvel. Of de terugkeer van het koekoeksjong, zoals papa mijn uit de hand gelopen logeerpartij van enkele jaren geleden benoemt. Ik had een huis en een man verlaten en was met de hond, de kleren die op het wasrek hingen en een maandvoorraad aan brokjes in het holst van de nacht bij mij ouders opgedoken. Na een jaar was ik weer uitgevloegen, maar Lou, mijn hond, deed dat dit niet. Het beest was zo gewend geraakt aan de onverdeelde aandacht van die twee mensen die zo goed als altijd thuis waren en deinsde er ook niet voor terug zijn

ongenoegen te laten blijken wanneer hij in mijn huis logeerde. Hij stond dan te kijken alsof hij opgelicht was bij de blinde aanschaf van een vakantiewoning in Zuid-Spanje en nadacht welke gerechtelijke stappen hij ging ondernemen.

‘Al een operatiedatum?’ vraagt mama. Ze is aan de korte zijde van de keukentafel gaan zitten en walst een restje koffie in haar mok.

‘Nee.’

‘Hmm.’

‘Het komt wel goed,’ zeg ik.

Ze schenkt haar mok en de mijne nog eens vol.

‘Het zal druk worden, denk ik.’

‘Dat zou kunnen,’ glimlach ik sussend.

‘Maar dit jaar zijt ge geen boek aan het schrijven,’ zegt ze net voor ze in haar mok blaast, de onuitgesproken ‘gelukkig’ hoor ik ook. Mijn ouders zijn niet tegen het schrijven van boeken, het zijn oprecht fiere gieters, maar het is dat schrijfproces dat ze samen met mij zuchtend doormaken. Het is een periode waarin ik heel mijn plantenbestand om zeep help, inclusief mijn sanseveria’s, en waarin ik hier aan tafel abstracte ideeën uiteenzet, zonder succes. Ik verdwijn dagenlang naar mijn ‘schrijvershol’, een woord dat mijn ouders afkeuren wegens de geringschatting en lichtelijke vulgarisering van mijn schattige, kleine stulp. Ik leef op koffie en heb meermaals getwijfeld of ik het antigifcentrum moest contacteren om te vragen wat de gevolgen zijn van een buitensporige cafeïne-inname. Wanneer ik wegens gezondheidsredenen dan maar een glas rode wijn inschenk, maak ik accidenteel een fles soldaat om de volgende ochtend te concluderen dat het weliswaar plezant was, maar dat ik de avond voordien iets geproduceerd heb dat enkel als bagger kan worden omschreven. En dat alles vind ik prachtig, mijn omgeving niet zo zeer.

‘Toch wel, eigenlijk,’ fluister ik en Lou doet een oog open.

‘Ja?’

‘Ja, ik denk het wel.’

‘Waarover dan?’ vraagt ze, ‘hebt ge al een titel of iets geschreven of...’

Ik zwijg over het feit dat ik mijn vage project al tot *Cuberdon* heb gedoopt, naar een van mijn twee lievelingssnoepjes, leren kennen door mijn grootvader aan moederskant. Een paar jaar geleden kreeg ik van een leerling een zakje cadeau aan het einde van het schooljaar. Ik vond ze eind augustus terug op de bodem van mijn boekentas. Ze zagen er geblutst en gehavend uit, maar ze waren nog altijd lekker. En nu kriebelt er een idee onder mijn hersenpan. Misschien wil ik iets doen met hoe ik mijn borsten op de bodem van alles vind, met hoe ze sinds mijn vijftiengste het onderwerp van een hyperfocus werden en zo ook het deel van een ijsberg onder water. Verborgen maar gevaarlijk. Iets waar dromen en plannen op stuk kunnen lopen. Ben ik in essentie hetzelfde sinds mijn borsten en ik geblutst en gehavend zijn? En wat als ze weldra helemaal verdwijnen, verdwijnt er dan een stuk van mij met hen? Ik heb in ieder geval weer een hanteerbaar synoniem voor borsten gevonden. Of is het enkel voor tepels?

Ik ben in sommige gevallen fan van eufemismen. Ik zeg nooit dat ik kanker heb gehad, wel dat ik heel erg ziek ben geweest. Wie weet is er sprake van enige nevenschade, slaag ik er met dat boek onbedoeld in cuberdons te seksualiseren en kan er in mijn bijzijn niemand nog een Gentse neus in zijn mond steken zonder het schaamrood over de wangen te voelen kruipen. Dat is bij mij het geval telkens ik me aan die andere lekkere dingen waag, de pèchekes. Van sexten zelf zou ik niet giecheliger worden. Ik meen dat ik er goed aan doe heel deze gedachtestroom voor mezelf te houden.

‘Ik was aan het denken om de komende periode, tot aan de amputatie, om de zoveel tijd een kort stukje te schrijven.’

‘Een heel boek over uw borsten?’

‘Goh, zo zou ik het niet... ik denk... ik weet het nog niet helemaal.’

‘Dat is dan niet echt een boek,’ zegt ze.

‘Jawel, toch?’

‘Maar het gaat over u.’

‘Ja. Zal ik u het concept even uitleggen? Het zou een autobiografische roman zijn, denk ik...’

‘En wat is dan het verhaal?’

Met die vraag kaart mama mijn grootste angst aan. Ja, wat is het verhaal? Ik zal geen plot uitdenken, geen personages scheppen waar ik gekke gedachtekronkels in kan onderbrengen. Ik ga met mijn billen bloot, willens en wetens. En inderdaad, dat lijkt te zot voor woorden. En wat is mijn verdienste? Het louter neerpennen van wat het lot mijn kant op slingert?

‘Het is in ieder geval mijn verhaal,’ zeg ik aarzelend, ‘en alles wat het opbrengt gaat naar een goed doel.’

‘Ik snap het,’ zegt papa, die uit de woonkamer is opgedoemd en op slag word ik zekerder van mijn zaak. ‘Ik vind dat geen slecht idee.’

‘En ga je alles en iedereen bij naam noemen dan?’ vraagt mama.

‘Sommigen. Denk ik. Van de mensen dan. Van het proces, ja, alles. Zoals het is.’

Ze kijkt bedenkelijk, maar dat is haar taak, er ligt veel in het verschiet waartegen ze me niet kan beschermen.

‘Is er misschien nog iets fris om te drinken?’ vraag ik.

‘Ik denk nog wel cola, ik heb gisteren een fles...’

‘Of dit hier,’ zeg ik en ik haal een aangebroken fles witte wijn uit de ijskast. Vondsten als deze behoren ook tot de geneugten van deze tussendagen.

Mama schudt geamuseerd haar hoofd. Lou zucht in zijn mand. Misschien deelt hij haar bedenkingen, hoort hij mijn angsten, hoopt hij dat het allemaal ietsje stiller kan of heeft hij bijna zijn draai gevonden. Eindelijk.